

Agentúra
Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR
pre štrukturálne fondy EÚ

Európska únia
Európsky sociálny fond

Názov projektu	E-learning vo výchovno-vzdelávacom procese
Kód ITMS projektu	26110130184
Kód výzvy	OPV-2008/1.1/03-SORO
Číslo Zmluvy o poskytnutí NFP	142/2009/1.1/OPV
Prijímateľ	Základná škola Námestovo – Komenského ul. Komenského 495/33, 029 01 Námestovo

Učebné osnovy zo slovenského jazyka a literatúry pre 9.ročník ZŠ

(spracovaný v súlade s UO schválenými Ministerstvom školstva Slovenskej republiky
dňa 3. apríla 1997 rozhodnutím číslo 1640/97 -151 s platnosťou od 1. septembra 1997)

2010

Literatúra

Názov predmetu	Literatúra
Časový rozsah výučby	2 hodiny týždenne
Ročník	deviaty
Škola	ZŠ Námestovo – Komenského ul.
Kód a názov ŠVP	ISCED 2
Stupeň vzdelania	nižšie sekundárne
Vyučovací jazyk	slovenský

2hodiny (týždenne), 66 hodín ročne

CIELE

Vyučovací predmet slovenský jazyk a literatúra má v systéme školského vzdelávania centrálnu postavenie, pretože vytvára predpoklady pre zvládnutie ostatných vyučovacích predmetov.

Slovenčina je pre väčšinu obyvateľov Slovenskej republiky národným jazykom s dlhou históriou, je pestrým, vnútorne bohato štruktúrovaným médiom, ktoré mu umožňuje komunikovať o najrozmanitejších javoch ľudského bytia a vedomia. Kvalitné poznanie a praktické ovládanie zákonitostí slovenského jazyka podmieňuje pohotovú, funkčne primeranú a kultivovanú komunikáciu jeho nositeľov. Prostredníctvom uvedomenia si miesta slovenského jazyka v našej spoločnosti si jednotlivci zároveň uvedomujú a vnímajú svoju národnú identitu a štátnu príslušnosť. Úroveň poznania a praktického ovládania slovenského jazyka je tak zároveň zrkadlom každého príslušníka slovenského národa i národa ako celku. Slovenčina je štátnym jazykom v Slovenskej republike, preto kultivované ovládanie slovenčiny zabezpečuje občanom tejto republiky nielen úspešné zvládnutie školského vzdelávania, ale následne aj ich plnohodnotné uplatnenie v pracovnom zaradení.

Jazyk je fenomén, ktorý sprevádza človeka v písomnej alebo ústnej podobe po celý život. Tvorí integrálnu zložku jeho myslenia, je prostriedkom na poznávanie vonkajšieho i vnútorného sveta, na verbálne vyjadrovanie myšlienok, pocitov a nálad, slúži na kontakt a dorozumievanie sa s inými nositeľmi jazyka, pomáha vnímať krásu umeleckého diela.

Zároveň reprezentuje svojich nositeľov, predovšetkým ich intelektuálnu, citovú a mravnú vyspelosť.

Cieľom vyučovania slovenského jazyka na 2. stupni základnej školy je:

- Viest' žiakov k spoznávaniu jazyka ako vnútorne štruktúrovaného a uceleného systému. Viest' ich k poznaniu bohatosti jazykových prostriedkov na jednotlivých rovinách jazykového systému, k odhaľovaniu vzťahov významu a formy a vzťahov medzi jednotlivými rovinami jazykového systému. Zameriavať sa na funkčné využitie jazykových a mimojazykových prostriedkov písaných a ústnych prejavov. To napomáha žiakovi chápať zložitosť a vzájomnú súvislosť javov okolitého sveta, orientovať sa vo svete, prijímať nové informácie a odovzdávať vlastné poznatky a skúsenosti, formovať si svoje postoje k svetu a životu, spoznávať zákonitosti súčasného života, pochopiť históriu a inšpirovať sa do budúcnosti.

- Rozvíjať komunikačné schopnosti a návyky žiakov, aby získali kvalitnú jazykovú kompetenciu, t. j. schopnosť primerane reagovať v rozličných jazykových situáciách. Tento cieľ je determinovaný získaním správnych ortografických a ortoepických návykov a zručností, ale aj zručností v štylizácii príslušnej vety či textu.

- Pestovať v žiakoch lásku k materinskému jazyku a vedomie jazykovej príslušnosti k istému etniku, pocit jazykovej príbuznosti a spolupatričnosti s inými etnikami. Prostredníctvom ovládania normy spisovného jazyka viest' žiakov k zvyšovaniu jazykovej kultúry ich verbálnych prejavov, ústnych i písaných.

- Prostredníctvom jazyka viest' žiakov k spoznávaniu histórie vlastného národa a vážiť si ľudí, ktorí sa zaslúžili o rozvoj a poznanie slovenského jazyka.

- Prehlbovať estetické cítenie žiakov a tak im umožniť vnímať a precítiť krásu umeleckého slova či diela.

- Rozvíjať etické cítenie žiakov založené na empatii a asertivite, viest' ich k prosociálnemu správaniu, aby si dokázali uvedomiť podstatu a význam ľudských hodnôt.

Z celkového cieľa vyučovania slovenského jazyka na 2. stupni základnej školy vyplývajú i čiastkové ciele, ktoré sa majú dosiahnuť:

- Žiaci sa učia analyzovať text s dôrazom na vyhľadávanie jazykových javov, ich triedenie a usúvzťažňovanie. Učia sa syntetizovať získané poznatky.

- Získavajú prehľad o jednotlivých rovinách jazykového systému, o základných jazykových prostriedkoch na týchto rovinách, o jazykových kategóriách na rôznom stupni zovšeobecnenia.
- Cvičia sa v pravopisnej norme a učia sa správne vyslovovať a ústne realizovať text aj s uplatnením suprasegmentálnych javov.
- Spoznávajú základné údaje z histórie jazyka a jazykovedy.
- Učia sa orientovať v základných jazykových príručkách.
- Odhaľujú zmysel základných lingvistických termínov.
- Poznávajú štylistickú hodnotu jednotlivých jazykových javov.
- Učia sa uplatňovať poznatky o jazykovom systéme pri tvorbe vlastných textov.
- Cvičia sa v osvojovaní si štylisticky primeranom používaní jazykových javov. Nacvičujú zvládnutie rôznych jazykových situácií. Precvičujú si písomnú aj ústnu podobu jazykových prejavov. Učia sa pracovať s konceptom a robiť korekciu textu s využívaním korektorských značiek.
- Získavajú základnú orientáciu v jednotlivých slohových postupoch, v žánroch a útvaroch jednotlivých štýlov. Získavajú aj základnú predstavu o štýle.

Spoznávanie, tvorivé využívanie a kultivovanie slovenského jazyka sa tak stáva prostriedkom všeobecného vzdelávania žiaka - človeka v najširšom zmysle, pretože rozvíja žiakovu osobnosť v rovine poznávacej, estetickej, etickej a najmä komunikatívnej.

OBSAH

Vo vyučovacom procese má učiteľ **p o v i n n e** v plnej miere dodržiavať:

- ročnú časovú dotáciu - povinný počet hodín;
- ciele, ktoré treba vo vyučovaní dosiahnuť;

- obsah, t. j. jazykové javy a javy v slohovej výchove zamerané na komunikatívnosť.

Podľa vlastného uváženia s ohľadom na podmienky danej triedy si učiteľ **v y b e r á**:

- formy a metódy dosahovania cieľov;

- štruktúru vyučovacej jednotky a spôsob plánovania (voľnosť

rozvrhovania v rámci vyučovania materinského jazyka ako celku; možnosť vyučovania v blokoch aktivizačných podnetov);

- využitie textov z literatúry.

Učiteľovi sa **o d p o r ú ě a** v rámci vyučovacích hodín používať:

- učebnice,

- pracovné zošity,

- cvičebnice,

- jazykové príručky,

- jazykovedné časopisy,

- encyklopédie,

- ďalšie učebné pomôcky.

Konečné rozhodnutie sa však ponecháva na učiteľa, ktoré je podmienené viacerými činiteľmi (napr. o. i. aj materiálnym vybavením školy).

Novokoncipovaný obsah vyučovania slovenského jazyka zvyšuje nároky na samostatnosť, tvorivosť a organizáciu práce učiteľa.

Prehľad tematických celkov a stanovený počet hodín

(2 hodiny týždenne, 66 hodín ročne)

P.č.	Tematický celok	Počet hodín	
		ŠVP	ŠkVP
1.	POÉZIA: Reflexívna, spoločenská lyrika	27	0
2.	PRÓZA	24	0
3.	NÁUČNÁ LITERATÚRA	8	0
4.	DRAMA	7	0

Tematický celok	Obsahový štandard	Výkonový štandard
POÉZIA: Reflexívna, spoločenská lyrika	<p>Úvodná hodina</p> <p>Janko Kráľ: Orol</p> <p>Janko Kráľ: Duma bratislavská</p> <p>Andrej Sládkovič: Nehante ľud môj</p> <p>Samo Chalupka: Kráľohoľská</p> <p>Samo Chalupka: Mor ho!</p> <p>Samo Chalupka: Mor ho! - rozbor textu</p> <p>Janko Matúška: Nad Tatrou sa blýska</p> <p>Ivan Krasko: Otcova roľa</p> <p>Ján Kostra: Každý deň</p> <p>Mikuláš Šprinc: Nezhasínajte hviezdy</p> <p>Opakovanie tematického celku</p>	<p>Prečítať dve prozaické diela rôznych žánrov /poviedku, novelu, román –</p> <p>Zdôvodniť, prečo si dielo vybral</p> <p>Vymenovať literárne žánre súvisiace s lyrikou, žánre lyriky, druhy lyriky aj z predchádzaj. ročníkov.</p> <p>Vysvetliť pojem reflexívna a spoločenská lyrika, priradiť k nim básne.</p> <p>Čo majú spoločné autori štúr. školy, spoločné znaky v ich poézii</p> <p>Porovnávaním ukážok definovať ich charakteristické /spoloč. a odlišné/ znaky</p> <p>Pripraviť referát o autorovi, zamerať sa na diela, ktoré prečítali – čo sa páčilo, nepáčilo, ako sa čítala kniha, báseň...</p>
Óda	<p>Ján Hollý: Na umku, Na tatranskú umku</p> <p>Friedrich Schiller: Na radosť</p>	<p>Charakterizovať ódu, zaradiť ju k lit. druhu, uviesť príklady</p>

<p>Sonet</p> <p>Populárna pieseň</p>	<p>Adam Mickiewicz: Óda na mladosť</p> <p>Ján Botto: K mladosti</p> <p>Mikuláš Kovač: The Descent of Man</p> <p>William Shakespeare: Sonety</p> <p>P.O.Hviezdoslav: Krvavé sonety</p> <p>Janko Jesenský: Slovenčine</p> <p>Vojtech Mihálik: Topoľ</p> <p>Prednes poézie</p> <p>Luboš Zeman: Tenisky, Miestna jednička;</p> <p>Kamil Peteraj: Lisztové tajomstvá, Holuby na korze</p> <p>Opakovanie tematických celkov</p> <p>Test - poézia</p>	<p>Rozlišovať sonet ako lyrickú formu</p> <p>Poznať rozsah tvorby P.O.Hviezdoslava – lyr., epika, dráma, vymenovať prečítané ukážky, informácie o živote sprostredkované literárnou ukážkou, Hviezdoslavov Kubín</p> <p>Charakterizovať pieseň ako spojenie poézie s hudbou</p>
<p>PRÓZA</p> <p>Zo života mladých ľudí</p> <p>Historický román</p>	<p>Martin Kukučín: Mladé letá</p> <p>František Hečko: Pecník-postruhníček</p> <p>J.D.Salinger: Deň ako stvorený pre banánové rybky</p> <p>John Steinbeck: Perla</p> <p>A.de S.Exupéry: Malý princ</p> <p>A.de S.Exupéry: Malý princ</p> <p>Doris Lundová: Erik</p> <p>Hviezdoslavov Kubín</p> <p>Heinrich Stoll: Priamov poklad</p> <p>Christian Jacq: Súboj s býkom</p>	<p>Poznať základy kompozície lit. diela</p> <p>Povedať, kde je pásmo rozprávača a pásmo lit.postavy.</p> <p>Zmeniť reč autora na ja rozprávanie.</p> <p>Charaktreizovať literárnu postavu. /vedľajšie postavy/ na základe ich konania.</p> <p>povedať, ktorá charakt. je žiakovi bližšia, ako radšej spoznáva lit. postavu a prečo.</p> <p>Dejová línia, organizácia deja, hlavná a vedľajšia postava, monológ, dialóg, opis, rozprávanie – poznať pojmy</p>

<p>Vedecko-fantastický román</p> <p>Reportáž</p>	<p>Jozef Horák: Leteli sokoli nad Javorinou</p> <p>Eudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej</p> <p>Eudo Zúbek: Jar Adely Ostrolúckej</p> <p>Opakovanie tematického celku</p> <p>Test</p> <p>Isaac Asimov: Stratený robot</p> <p>Ján Fekete: Túžba po pomste</p> <p>Jozef Repko: Prípád smutného diváka</p> <p>J.R.R.Tolkien: Pán prsteňov</p> <p>Slavo Kalný: Deti farára Kunu</p> <p>Roman Kaliský: Tragédia na Ďumbieri</p> <p>Roman Kaliský: Tragédia na Ďumbieri –rozbor textu</p> <p>Boris Filan: Ako nám ich zobrali</p> <p>Opakovanie tematického celku</p> <p>Test</p>	<p>O živote štúrovcov vedieť v súvislosti s dejepisnými vedomosťami</p> <p>Povedať, akú úlohu má fikcia všeobecne, vo vedecko- fant. dielach konkrétne.</p> <p>Povedať, či môže autor v literatúre faktu používať fikciu, argumentovať, uviesť príklady. Uviesť rozdiel medzi vedecko-fantastickou a vedecko-populárnou literatúrou. Vysvetliť rozdiely medzi fantáziou a fantastikou. Uviesť príklady, v kt. autor využíva len vlastnú fanáziu.</p> <p>Pripraviť si reportáž zo zimného /letného/ dovolenkového strediska. Na upútanie poslucháčov využiť na opis prírod. krás prívlastky a prirovnania.</p>
<p>NÁUČNÁ LITERATÚRA</p> <p>Literatúra faktu</p> <p>Encyklopédia</p>	<p>Erik Newth: Všetko sa skladá z atómov</p> <p>Milan Augustín: Prvá meď v Egypte</p> <p>Ludvík Souček: Drakulova rehabilitácia sa zamieta</p> <p>Encyklopédia jazykovedy</p>	<p>Podstata náučnej literatúry</p> <p>Vysvetliť pojem vedecko – populárna literatúra, vedecko-náučná literatúra. Aký je medzi nimi rozdiel, uviesť príklady,</p> <p>Názvy diel meno autora</p> <p>Náučná = vecná literatúra</p>

Esej	<p>Jozef Resch: Grécka kultúra v našom jazyku</p> <p>Vladimír Mináč: Ján Botto</p> <p>Milan Rúfus: Prosba k dospelým</p> <p>Dalimír Hajko: Domov</p> <p>Opakovanie tematických celkov- prezentácie</p>	Napísať prácu, v ktorej sa zamyslí nad významom vzdelania, dať jej podobu eseje
<p>DRÁMA</p> <p>Tragédia</p> <p>Komédia</p>	<p>William Shakespeare: Rómeo a Júlia</p> <p>William Shakespeare: Rómeo a Júlia</p> <p>J.G. Tajovský: Ženský zákon</p> <p>Opakovanie tematického celku</p> <p>Súhrnné opakovanie učiva</p> <p>Autori z minulých ročníkov: Kalinčiak, Smrek, Kučera, Zamarovský, Defoe, Jarunková, Hronský, Švihran, Rúfus, Hevier, Ďuríčková, Verne, Rázus, Twain, Verne, London, Moric, Dvořák, Andresen, Dobšinský, Rúfus</p> <p>Výstupný test</p> <p>Analýza výstupného testu</p>	<p>Vymenovať všetky dramatické útvary. Spracovať baladu ako dramatické dielo. Vymenovať všetky dramat. ž, charakterizovať spoloč. a rozdiel. znaky. V ktorých dramat. útvaroch sa stretávame s humorom. Aké žánre vznikajú?</p> <p>Interpretačné zručnosti</p> <p>Analytické zručnosti</p> <p>Kreatívne zručnosti</p> <p>Zaradiť autora – básnik, dramatik, aký typ literatúry písal, priradiť preberané ukážky k autorovi</p>

PROCES

Vyučovanie slovenského jazyka v základnej škole z **psycholingvistického hľadiska** stavia na tvorivosti a detskej hre,

na tvorení vlastného textu (hra s jazykom).

Zo **sociolingvistického hľadiska** sa vyučovanie slovenského jazyka orientuje na najčastejšie a veku primerané komunikačné situácie, ktoré sú ilustrované napr. na príkladoch textov v učebniciach, na videozáznamoch, precvičované formou dramatizácie textov či simulovania rozličných situácií.

Zo **systémového hľadiska** sa jednotlivé jazykové javy nepreberajú izolovane, ale vždy v súvislosti s inými jazykovými javmi, pričom sa berie do úvahy hierarchia jednotiek jazykového systému a jeho jednotlivých rovín. Rozlišuje sa centrum a periféria jazykových javov. Skúma sa forma aj obsah jazykových jednotiek, gramatických kategórií, popri synchronii sa v odôvodnených prípadoch upozorňuje aj na diachroniu jazykových javov. Dôraz sa pritom kladie na tie jazykové roviny, ktoré majú vyústenie v texte, t. j. na lexikálnu a syntaktickú rovinu. Posilňuje sa vyučovanie rečových prejavov, od reprodukcie textov sa postupne prechádza k tvorbe vlastných textov. Precvičuje sa ústna podoba rôzne uplatňovaná v jednotlivých štýloch či žánroch.

V oblasti štylistického uplatnenia jazykových prostriedkov sa prechádza na **spojenie jazykovej a slohovej zložky** vyučovania slovenského jazyka do jedného celku. Od holého osvojovania si vedomostí o jazykových javoch sa tak prechádza k nácviku uplatnenia preberaného jazykového javu v praktickej komunikácii. Žiaci získavajú základné poznatky o súčinnosti slohových postupov a slohových útvarov. Pozornosť sa zameriava aj na štýly.

V oblasti jazykovej kultúry sa postupne prechádza od osvojovania si **zvukovej a pravopisnej normy k základom lexikálnej, morfolologickej a syntaktickej normy a poznatkov z dejín jazyka a jazykovedy**. Vyučovací proces vyúsťuje do získavania poznatkov o primeranom štylistickom využívaní jednotlivých jazykových prostriedkov.

Dôležitou zásadou vyučovania slovenského jazyka je, že sa nemá vyučovať metatext, ale text patriaci k rozličným štýlom, s uplatnením rozličných slohových postupov a jazykových i mimojazykových prostriedkov (čiže učivo má byť viazané na isté komunikačné situácie).

Pri práci s textom sa žiaci k poznatkom o jednotlivých jazykových javoch a o jazykovom systéme ako celku dopracúvajú metódou postupných krokov. Učiteľ ich vedie tak, aby sami vyčlenili z textu skúmaný jav, odhalili jeho podstatné znaky, našli súvislosti s inými jazykovými javmi, zaradili jazykový jav do jazykového systému. Ďalším krokom je tvorenie vlastného textu

s analyzovaným javom, čím sa žiaci učia prakticky komunikovať a

používať preberané jazykové javy. Až potom nasledujú cvičenia na

zmechanizovanie hľadania a používania preberaného javu v texte,

na určovanie jeho základných charakteristík. Záver tvorí zhrňujúce poučenie o preberanom jave, o jeho začlenení do širšej skupiny jazykových javov formou prehľadných tabuliek, grafov ap..

Pri poučkách (definíciách, charakteristikách) nejde o doslovné memorovanie, ale o pochopenie podstaty, vysvetlenie a aplikáciu.

Pri osvojovaní si jednotlivých jazykových javov v ich bohatosti a vnútornej diferencovanosti sa uplatňuje indukčná metóda, jednotlivé varianty sa učia vždy na pozadí invariantu.

Precvičovanie jazykovo-štylistických osobitostí sa odporúča uskutočňovať v rozsahu žánrového vymedzenia v literatúre v danom

ročníku.

Vyučovanie slovenského jazyka je založené na **komunikatívno-poznávacom princípe**, ktorý spočíva vo vyhľadávaní jednotlivých jazykových javov v rôznych typoch textov, v následnom usúvzťažnení, triedení a systematizovaní analyzovaných javov, ktoré vedie k istému zovšeobecnenému poznatku o danom jave. Poučenie o preberanom jave a jeho začlenení do širšej skupiny javov sa môže robiť formou prehľadných tabuliek, grafov ap.. Pri poučkách (definíciách, charakteristikách) nejde o doslovné memorovanie, ale o chápanie podstaty, vysvetlenie a aplikáciu. Dôležité je precvičovanie poznaného jazykového javu, ktoré vyúsťuje do jazykovej praxe, čiže žiaci sa učia využívať poznaný a precvičený jazykový jav pri tvorení prvých vlastných textov.

Vo vyučovaní sa uplatňuje princíp špirálovitosti a postupnosti, to znamená, že o preberaných jazykových javoch sa postupne pridávajú ďalšie poznatky, ktoré sa rozširujú do hĺbky.

Učiteľ využíva rozličné vyučovacie metódy (napr. heuristickú, analyticko-syntetickú atď.) a rozmanité formy práce. Ich výber a použitie závisí od konkrétnych podmienok pri rešpektovaní zásady primeranosti veku.

Významné miesto má samostatná práca žiakov s dôrazom na diferencovanosť úloh a individuálny prístup učiteľa k žiakom. Ďalej je to práca v dvojiciach či skupinách, ktorá má byť účelná a má sa využívať funkčne. Je potrebné rozvíjať invenciu žiakov a využívať ich hravosť prostredníctvom didaktických hier.

Dôsledne sa uplatňuje zásada názornosti, pričom sa okrem textu v učebnici či v pracovnom zošite, živého príkladu učiteľa, názorných pomôcok a jazykových príručiek využívajú akusticko-auditívne pomôcky a opticko-akustický kanál (televízia, video). Učiteľ využíva rozličné typy úloh a cvičení, motivuje

žiakov v práci.